



Sorsfordító idők

Kulturális Szemle on-line tudományos folyóirat

2014. június 11-én több mint háromszáz kulturális szakember részvételével zajlott le a Nemzeti Művelődési Intézet „Hálózatépítés – közösségi kezdeményezések” című IV. Stratégiai Konferenciája a Budai Vigadóban. A találkozó objektíven, sok szempontból mutatta be az elmúlt időszak paradigmikus változásait a közművelődés, közösségi művelődés területén. A konferencián elhangzott egy olyan előadás és bejelentés is, amelyet méltán nevezhetünk művelődés- és szakmatörténeti eseménynek. A konferencia időpontjára időzítve, egy éves előkészítő munka, sok-sok egyeztetés eredményeként, megkezdte működését a Nemzeti Művelődési Intézet és így a közművelődési szakma első tudományos on-line folyóirata, a Kulturális Szemle.

Persze nem csak a Szemle az, ami az elmúlt időszakban művelődés- és szakmatörténeti értékkel bír. Úgy hisszük, egy szakmának is van, lehet sorsa. Van, amikor a kezébe veheti azt, és van, amikor nem. Márai után szabadon: van, amikor megélheti a saját sorsát és van, amikor nem. Egy szakma sorsa azonban azokon a lépéseken is múlik, amelyeket megtesz, vagy éppen nem tesz meg. Amikor és ahol helyes válaszokat ad az őt ért kihívásokra. Most sorsfordító időket élünk az Intézetben és a szakmában is.

A Kulturális Szemle megjelenése itt és most egyáltalán nem a véletlen műve. Szorosan összefügg azokkal a

mélyreható változásokkal, amelyek az elmúlt időszakban jellemezték a területet. Azon eseményeket, amelyek megalapozták a folyóirat megjelenését, egyrészt tágabb, másrészt szűkebb környezetben is nevesíthetjük. Tágabb értelemben beszélhetünk a Nemzeti Művelődési Intézet totális átalakításáról és arról a szakmai szemléletbeli változásról, amelynek élén kétségkívül a Nemzeti Művelődési Intézet áll. A szemlélet változását sürgette, de egyben ösztönözte is a szakma „lenni vagy nem lenni” tragikus és valóságos kérdése elsősorban a megyei feladatellátás területén. Válság helyzetben szinte szükségszerű az ontologikus gyökerű alapkérdésekhez visszatérni. Ennek megfelelően indult ki az új gondolkodás abból az alapvetően egyszerű kérdésből, hogy mit tehet a terület, a szakma a társadalmi haladás szolgálatában? Korábban mintha elfelejtettük volna azt a 19. század régmúltjában gyökerező, mégis modern aufklérista feltevést, ami talán a legfontosabb minden társadalmi rendszer, alrendszer életében: mit tehetünk a közjóért? Úgy gondoljuk, ez az alapvető kérdés, amelyet egy közművelődési intézmény átalakításánál is elsőként fel lehet és fel kell feltenni. Helyben és országosan is. Így történt ez a Nemzeti Művelődési Intézet esetében is. Ennek a felvetésnek a jegyében történtek aztán az elmúlt két év változásai is. Olyan alapel-

vek határozták meg a tevékenységet, mint a közösségek és családok segítése, értékalapú fejlesztések, a civil társadalom a közművelődés szellemi és eszközzel való segítése. Olyan tevékenységek kialakítására volt szükség, amelyek a társadalom mellett a gazdaságot is, nemcsak a kinyilatkoztatás szintjén, hanem valóságosan, a mindennapokban is segítik. Meg kell jegyeznünk, a szemléletbeli változtatás szándékához ezúttal olyan politikai, miniszteriális támogatás, ezzel együtt finanszírozás is párosult, amely lehetővé tette az újító szándékok megvalósítását. Olyan mérföldkövekről beszélhetünk, mint a megyei feladatellátás teljes megújítása, a kulturális közfoglalkoztatás, a szakfelügyelet, a statisztika, a minőségfejlesztés reformja, az önkéntes tevékenység megjelenése, a felnőttképzés újragondolása, az országos szakmai központok létrejötte, az Intézet lapjának „színeváltozása”, a stratégiai együttműködések megkötése, az értéktári rendszerbe való bekapcsolódásunk, az ifjúság új módon való megszólítása, és persze még sorolhatnánk. Mindezeket megújult, fegyelmezett és átgondolt kommunikáció is segítette.

Szűkebb értelemben a Kulturális Szemle létrejöttét olyan események határozták meg, amelyekről a Szín – Közösségi Művelődés korábbi számaiban már beszámoltunk.¹ Mégis, ha

1 Ponyi László: Közösségi művelődés és felsőoktatás. Szín 17/6. 2 012. december. Ponyi László: Javaslatok a felsőoktatási szakemberképzés megújítására, valamint Kulturális Szemle létrehozására. Szín 18/3. 2013. június.

vázlatosan is, jelezni szeretnénk azokat a tényeket és változásokat, amelyek közvetlenül is meghatározták a Kulturális Szemle létrejöttét. Meghatározó ezek közül az andragógia, ezen belül a közművelődés tragikus helyzete a felsőoktatásban, az akadémiai és tudományos beágyazottságunk alacsony foka, presztízszünk gyengesége ezen a területen. A doktori iskolákban tanuló közművelődési, közösségi művelődési témában kutató doktoranduszok minimális száma, drámai hiánya. Mi lesz azzal a szakmával, amelyiknek nincsenek, nem lesznek tudósai, tanárai, a terület jövőképét felvázoló, azt közvetítő személyiségei a saját szférájában és a felsőoktatásban? Pedig, ahogy Halász János volt kulturális államtitkár az ajánlójában is írta: „A közösségi művelődés kutatásának helye van a humán – az embert és a társadalmat középpontba állító – tudományok területén, hiszen az ember lényének és fejlődésének elválaszthatatlan része a közösségben létezés és cselekvés, a közös célokért való együttes mozdulás. A szolidaritás eszméje és a világ megismerése egyfajta természetes erkölcsi törvényként munkál az emberben. Az emberi társadalom fontos jelenségeinek vizsgálójaként a közösségi művelődés tudományos beágyazottságára a terület állandó változása és fejlődése miatt különösen nagy szükség van?”²

Tovább sorolva a tényeket, korábban a közművelődéssel, közösségi művelődéssel foglalkozó tanulmányok megjelenítése nem kevés gondot okozott, mert hiányzott az a tudományos szakfolyóirat, amely természetes otthonot adott volna azoknak. A szakma presztízskének, rangjának szükségszerű emelése okán is, egy olyan jövő felvázolása vált szükségesé, amelyben az eddigi felsőoktatási, tudományos, akadémiai helyzetünket megerősítjük, fokozzuk a területünk beágyazottságát a fent jelzett területeken. Ami korszakos jelentőségű volt az Intézet és a minisztérium szemléletének megváltozásában, hogy a két szervezet nem csak felismerte és befogadta, hanem kezeli azt az egyébként alapvetően nem bonyolult összefüggést, hogy a felsőfokú szakemberképzés nem csak áttételeken át, hanem közvetlenül is a szakmánk része. Olyan markáns, meghatározó eleme, amelyre ha nem figyelünk, ha úgy elhanyagoljuk, mint az elmúlt évtizedekben, az katasztrofális helyzetet eredményez a szakma jövője szempontjából. Magyarán felelősek vagyunk azért, hogy elinduljanak azok a reformfolyamatok, amelyek a szakma megújulását szolgálják ebben a dimenzióban is.

Ilyen összefüggések, felismerések, premisszák és konklúziók alapján jutottunk el 2014. június 11-ig, az Inté-

zet konferenciájáig. Itt mutathatta be Juhász Erika, a folyóirat főszerkesztője az elmúlt egy éves fejlesztés eredményét: a Kulturális Szemlét. Beszéljünk most már magáról a Szemléről.

Závogyán Magdolna főigazgatói köszöntőjében hangsúlyozta, hogy az elképzelések szerint, a folyóirat újfajta tudományos párbeszédet generál, mozgósítja a szakterület tudományos életének meghatározó személyiségeit, és az itt megjelent írásokból újszerű közösségi kezdeményezések elindításához nyernek ihletet, ösztönzést, ötletet, támpontokat a szakma gyakorlói csakúgy, mint a szakmába igyekvők.³

Ahogy az újság főszerkesztői ajánlásában olvashatjuk, nem egy újabb szűk és zárt szakmai csoport újabb elefántcsonttoronyát kívánjuk itt és most megalapozni, aztán évtizedekre bebetonozni. „A Kulturális Szemle küldetése, hogy a kultúra széles spektrumán, de elsősorban a közművelődés és a közösségi művelődés témakörében, illetve az ezekkel kapcsolatba hozható témákban bemutassa a tudományos relevanciával bíró fontos kutatásokat, tanulmányokat, köteteket és konferenciákat. A Kulturális Szemle témái és szerzői nem csak Magyarország határain belül alkotó szakemberek, mivel a Kulturális Szemle alapítói célul tűzik ki egy Kárpát-medencei magyar Kulturális

2 Halász János: Államtitkári ajánló. <http://kultuszemle.nmi.hu/hirek/allamtitkari-ajanlo>. 2015. 01. 24. 09.51.

3 Závogyán Magdolna: Főigazgatói köszöntő. <http://kultuszemle.nmi.hu/hirek/foigazgatoi-koszonto>. 2015. 01.24. 09.42. h.

Szemle működtetését.⁴ A tudományos folyóirat azokat a közművelődési, kulturális szakembereket fogja össze hálózattá, akik elkötelezettek a tágabb és szűkebb értelemben vett közművelődés, a közösségi művelődés fontosságában és értékeiben. Munkájukban, írásaikban ezt az eszmét szolgálják. Az újság lehetőséget biztosít a magas színvonalú közművelődéssel foglalkozó, tudományos értékkel bíró tanulmányok megjelenéséhez. A felsőoktatásban dolgozó kollégáknak lehetőséget ad, hogy a szakma szempontjából fontos munkáikat a nyilvánosság elé tárják, ezzel megalapozva és elősegítve a közművelődés kapcsolatát a felsőoktatásban dolgozó tanárkollégákkal, tanszékekkel, intézetekkel és természetesen az egyetemek, főiskolák szakos hallgatóival is. A folyóirat és szellemi holdudvara az alapja lesz a két évenként szervezendő hazai és nemzetközi közművelődési tudományos konferenciáknak. Megjelenési alkalmat biztosít a kultúra, közművelődés tárgykörében disszertáló, kutató fiatal és kevésbé fiatal doktoranduszok számára is. Juhász Erika szerint: „A kulturális szakma megerősítéséhez szükség van olyan tudományos folyóiraatra, amely küldetéséhez illeszkedően a Kárpát-medence számos kutatóját tudja egyesíteni, és folyamatos kutatásra, és kutatási eredményei publikálására buzdítani. Ezt a célt már a szerkesztőbizottság összeállításánál és későbbi bővítésének lehetősége kapcsán is szem előtt tartottuk. Ezáltal érhetjük el azt, hogy ez a folyóirat ne egy-egy szűkebb kutatócsoport nyilvánossági fóruma legyen, hanem egy minél tágabb tudományos-szakmai kör szellemi támogatását élvezze.⁵

Így a Kulturális Szemle a Kárpát-medencei magyar vonatkozású és/vagy magyar nyelven publikált kulturális értékek, hagyományok és újítások bemutatását és elemzését közzé adó interdiszciplináris online tudományos folyóirat.

A Kulturális Szemle Küldetésnyilatkozatának fő alapvetései az alábbiak⁶:

- A Szemle írásaival a kultúra széles spektrumán, de elsősorban a köz-

művelődés és a közösségi művelődés témakörében, illetve az ezekkel kapcsolatba hozható témákban kíván írásokat megjelentetni.

- A Szemle egyaránt vállalkozik arra, hogy bemutassa a tudományos relevanciával bíró fontos kutatásokat, tanulmányokat éppúgy, mint a témakörébe tartozó köteteket és konferenciákat, műhelymunkákat.

- A Szemle témái és/vagy szerzői a Kárpát-medencei magyar térséghez kötődnek.

- A Kulturális Szemlébe a tudományos etika betartásával lehet publikálni, amely etikai elvek tekintetében a Magyar Tudományos Akadémia Tudományetikai Kódexét vesszük alapul.

- A Kulturális Szemle fő szerzői egyetemi oktatók, doktoranduszok, felsőoktatási hallgatók, kutatók, és természetesen a kulturális színtereken dolgozó szakemberek egyaránt.

- A Kulturális Szemle online formában jelenik meg, hogy minél szélesebb körben elérhető legyen a célközönsége számára.

- A Kulturális Szemle célja, hogy minél tágabb tudományos-szakmai kör szellemi támogatásával működhessen.

- Az interdiszciplináris online tudományos folyóirat a Kárpát-medence magyar kulturális szakembereinek egy szakmai hálózatát kívánja összefogni.

A folyóirat olyan rovatokra tagozódik, mint a laponként aktuális Főszerkesztői ajánlás, Hazai tudományos műhely, Nemzetközi kitekintés, Junior kutatói műhely, Könyvajánlat,

recenziók, és a Tudományos konferenciák hírei. A Kulturális Szemlében lényegében bárki írhat a kultúra tágabb értelmezési témakörébe tartozó témákban, azonban kiemelten a közművelődés és a közösségi művelődés témakörében, illetve az ezekkel kapcsolatba hozható témákban várjuk az írásokat. A beküldött írásokkal kapcsolatosan elvárás, hogy tematikailag a Kulturális Szemle fentebb jelzett Küldetésnyilatkozatához igazodjanak. Magyar nyelvű tanulmányokat várunk rövid, angol nyelvű absztrakttal, amelyet minden esetben a szerző nevének megjelölése nélkül két független lektor bírál. A felkért lektorok mindegyike tudományos fokkal rendelkezik, és a hazai kulturális életben ismert és elismert kutató. A Kulturális Szemle 2014. évi számai a Nemzeti Művelődési Intézet honlapján már elérhetők.

A munka épphogy elkezdődött, számos további tennivalónk van még az újság népszerűsítése, elfogadtatása és működtetése, valamint a tudományos élet, a felsőfokú szakemberképzés területén is. Ezek a feladatok természetesen ráépülnek azokra a reformokra, amelyek elindultak a Művelődési Intézetben és a szakmában. A további feladatok, tennivalók azonban már egy másik tanulmány tárgykörébe tartoznak majd.

Tisztelettel és szeretettel várjuk szerzőinket és olvasóinkat a Kulturális Szemle elektronikus hasábjain!

<http://kultszemle.nmi.hu>

DR. JUHÁSZ ERIKA a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Andragógia Tanszékének tanszékvezető docense, a Kulturális Szemle főszerkesztője. 2015 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Országos Tudományos és Felsőoktatási Szakmai Központjának a szakmai vezetője, fősztályvezetője. Tudományos doktori (Ph.D.) fokozatát a nevelés- és művelődéstudomány területén szerezte 2005-ben a hazai felnőttoktatás intézményrendszerének vizsgálata a művelődéspolitikai tendenciák tükrében témájában. A közművelődés és a felnőttképzés területén országos és nemzetközi tudományos konferenciák elnöke, több mint száz publikáció és közel százötven konferencia előadás szerzője, előadója. Fő kutatási témái: a nonformális és informális tanulás megjelenési formái és színterei, a közművelődési és andragógiai szakma átalakulása.

PONYI LÁSZLÓ művelődésszervező, történelem-filozófia szakos tanár, igazgatásszervező. A Nemzeti Művelődési Intézet Országos Tudományos és Felsőoktatási Szakmai Központjának fősztályvezető-helyettese. A Kulturális Szemle online tudományos folyóirat főtítkára. Az Eszterházy Károly Főiskola Neveléstudományi Doktori Iskolájának doktorandusza. Kutatási témája: roma közösségi házak, kulturális szakigazgatás, a közművelődés változásai a rendszerváltást követően.

4 Dr. Juhász Erika: Főszerkesztői ajánló. <http://kultszemle.nmi.hu/1-szam/foszerkesztoi-ajanlas>. 2015.01.23. 14.30. h.

5 Dr. Juhász Erika: Főszerkesztői ajánló. <http://kultszemle.nmi.hu/1-szam/foszerkesztoi-ajanlas>. 2015.01.23. 15.17. h.

6 Kulturális Szemle Szerkesztőbizottsága: Küldetésnyilatkozat. <http://kultszemle.nmi.hu/kuldetesnyilatkozat>. 2015. 01. 24. 9.30. h.